

Ur *Internationalen* 47-76

Ernest Mandel

Krisen försvinner inte

Stålindustrins kris är inte bara något som slår på enstaka länder. Den slår hårt världen över. Den är inte bara tillfällig. Den kommer inte att försvinna nu när lågkonjunkturen tonar bort.

*Det hävdar Ernest Mandel — den kände marxistiske ekonomen och politikern — i denna intervju som *Internationalen* fått med honom. Han diskuterar där också hur den internationella stålcrisen slår på den svenska ekonomin: ”Svensk stålindustri kommer att tvingas specialisera sig ännu hårdare”, hävdar han bland annat.*

Mandel:

Vi kan sammanfatta läget för den internationella stålindustrin på följande sätt:

För det första. Inom den internationella stålindustrin finns det sedan flera år en överkapacitet. Den är av en strukturell natur. Det betyder att problemen inte kommer att försvinna när lågkonjunkturen tonat bort.

För det andra, leder denna överkapacitet till en mer intensiv konkurrens. Många av de största producenterna, som tidigare fr a producerade för de inhemska marknaderna i respektive länder och bara exporterade en del av sin produktion, måste exportera en större andel idag. Detta för att kunna behålla sina företag på en lönsam nivå.

Det här gäller i synnerhet för Japan.

Ojämn utveckling

För det tredje finns det en ojämn utveckling av den nuvarande konjunkturuppgången. Uppsvinget i USA är starkare än i Västeuropa och Japan. Detta har inneburit att importen till USA har stigit jämfört med andra länder. Så det råder en stark konkurrens mellan dem som exporterar på den amerikanska marknaden, inte minst stålexportörerna. Och det i en situation när den amerikanska stålindustrin har många svåra problem. Bl a kan vi nu se en viss, försiktig, radikaliserings bland stålarbetarna.

Den härskande klassen i USA har svarat med att vidta protektionistiska åtgärder. Och mycket allvarliga sådana. Det har i sin tur lett till ännu större problem för exportörerna på världsmarknaden. Stålindustrin var ett av de få områden där storföretagarna verkligen hade hoppats kunna expandera. Nu sätter den amerikanska regeringens åtgärder ytterligare käppar i hjulet för dem.

För det fjärde — och det är den viktigaste punkten: Som ett resultat av hela den här utvecklingen så blev det något av panik bland kapitalisterna inom den internationella stålindustrin, och vissa av dem vidtog undantagsåtgärder.

De bildade en stålkartell. Under ledning av de tyska stålkapitalisterna införde man strikta kvoter för produktionen, för fördelningen av marknader, etc, mellan vissa europeiska länder.

Det var verkligen i uppenbar motsättning till det som hänt de senaste 25 åren, sedan den internationella Kol- och Stålunionen bildades. Ett tag hotades till och med den Gemensamma Marknaden av att slitas sönder. Den kartell som tyskarna tog initiativ till var nämligen inte bara riktad mot japaner och amerikaner, utan också mot de franska stålföretagen. Dessa

betraktade den också mycket riktigt som en aggressiv handling.

Kartellen breddas

Detta motstånd har tvingat de tyska stålföretagarna till vissa förändringar i kartellen. Tendensen är nu att kartellen kommer att breddas med Kol- och Stålunionen och EG som paraply.

Sverige är inte med i kartellen. /På Internationalens förfrågan säger Jernkontoret att det inte heller förts några som helst förhandlingar i den riktningen./ Därmed hamnar Sverige i ett svårt läge. Den svenska stålindustrin riskerar att få en utpräglad andrarangsroll.

Den svenska stålexpansionen under de senaste 20 åren var ett resultat av överspecialisering. Den satsade bland annat på legeringar. Men också här hårdnar nu konkurrensen. Japanerna beger sig in på det här området. Vissa europeiska länder likaså. T ex har man i Österrike haft vissa klara teknologiska framgångar.

Under de här förhållandena — om Sverige förblir utanför kartellen — så kommer det att bli mycket svårt för dess stålindustri.

Mitt intryck är att stålindustrins kris är strukturell och att den kommer att vara en långsiktig sådan — såvida inte tillväxttakten på något oförutsett sätt ökas inom världsekonomin.

Strukturförändringar tvingas fram

Med den internationella överkapaciteten, med den ökade konkurrensen, så kommer en massa strukturförändringar att tvingas fram. Företag kommer att gå samman eller läggas ner, specialisera sig och försöka maka till sig utrymme för just sina produkter - naturligtvis på andras bekostnad. Arbetslösheten kommer därmed att öka på det här området.

För att kunna säga något exakt om den svenska stålindustrins utveckling måste man ”göra en mycket mer detaljerad analys. Men vad som i alla fall står klart är att det enda sättet för svenska stålföretagare att hålla sig flytande är att specialisera sig allt hårdare, att skaffa sig en internationell ”nisch” genom att producera saker som ingen annan producerar.

Om svenska stålkapitalister däremot håller sig till områden som är utsatta för en häftig konkurrens så kommer de att få det svårt, mycket svårt. Det här är något som måste analyseras ingående med tanke på de stora politiska effekterna av det som händer inom stålbranschen.

Ordförklaringar:

Överkapacitet — en sådan föreligger när företagen har förmåga att producera mer än vad de kan avsätta. Resultatet blir att maskinparken bara utnyttjas till en del.

Strukturell kris — en sådan beror på branschens sammansättning som helhet och inte bara på svårigheter för enskilda företag vid särskilda tidpunkter.

Protektionism — åtgärder som vidtas för att gynna företagen inom det egna landet i förhållande till utländska, t ex genom straffullar och importkvoter.